

Förslag till nytt direktiv om europeiska företagsråd

Arbetsmarknadsdepartementet

2008-09-01

Dokumentbeteckning

KOM (2008) 419

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare

Sammanfattning

Direktivförslaget syftar till att uppdatera den befintliga EU-lagstiftningen om Europeiska företagsråd och förfaranden för information och samråd med arbetstagare i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag.

Den nuvarande EU-lagstiftningen finns i Rådets direktiv (94/45/EG) av den 22 september 1994 om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare. Direktivet innebär att när ett företag eller en grupp av företag bedriver verksamhet i två eller flera medlemsländer ska det/den informera och samråda med representanter för de arbetstagare som berörs av deras beslut. För detta ändamål ska inrättas ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande för information och samråd.

Förslaget om ändringar i de befintliga reglerna innebär bl.a. att innebörden i begreppen information och samråd förtydligas och att det klargörs att företagsrådets uppgifter ska ha att göra med gränsöverskridande frågor. Vidare införs bestämmelser om sambandet mellan information och samråd på gränsöverskridande och nationell nivå samt om omförhandling av avtalet om företagsråd vid omstruktureringar av företaget/företagsgruppen.

Regeringens uppfattning är att det behövs ändamålsenliga regler för arbetstagares rätt till information och samråd i gränsöverskridande förhållanden som komplement till regler om arbetstagarinflytande på nationell nivå. Vidare kan förtydliganden av befintliga regler vara intressanta utifrån allmän regelförenklingssynpunkt. Det är viktigt att nya regler är

förenliga med den svenska modellen och vårt nationella system för arbetstagares rätt till information och samråd. Allmänt sett bör också iakttas försiktighet i fråga om regelförändringar som kan fördröja eller försvåra omstruktureringar.

2007/08:FPM137

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Rådets direktiv (94/45/EG) om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare antogs 1994. I en utvärderingsrapport år 2000 om tillämpningen av direktivet (KOM[2000] 188) förklarade kommissionen att man avsåg att återkomma beträffande en eventuell revidering av direktivet på basis av ytterligare överväganden och i ljuset av utvecklingen av angränsande EU-lagstiftning.

Enligt kommissionens uppfattning brister det nuvarande direktivet i ett antal avseenden. Det är inte effektivt i den meningen att de europeiska företagsråden informeras och samråds med i otillräcklig omfattning. Dessutom har företagsråd inrättats i endast 36 procent av de företag som omfattas av direktivet. Vidare anser kommissionen att det nuvarande direktivet innehåller vissa rättsliga oklarheter. Kommissionen menar också att det finns brister i överensstämmelsen mellan olika EU-direktiv om information och samråd.

Det förslag om ändringar i det befintliga direktivet som nu har presenterats ska enligt kommissionen ses mot bakgrund av den pågående översynen av EU:s "sociala agenda". Det handlar enligt kommissionen om att ha regelverk på plats som understödjer företags och anställdas förmåga att möta globaliseringens krav på förändring och omstrukturering, genom en mix av flexibilitet och trygghet. Förslaget är också en del av den s.k. Lissabonstrategin för fler och bättre jobb samt kommissionens program för bättre lagstiftning, för att kunna möta nya ekonomiska och sociala förutsättningar.

Kommissionen har konsulterat arbetsmarknadens parter på EU-nivå i enlighet med artikel 138 i EG-fördraget. Arbetsgivarsidan sade sig vara beredd att inleda förhandlingar om ändringar i det befintliga direktivet. Arbetstagsarsidan redogjorde för sina önskemål om ändringar i det befintliga direktivet, men ansåg att kommissionen borde lägga fram ett direktivförslag direkt och sade sig inte villiga att förhandla med arbetsgivarsidan om ändringar i direktivet. Några förhandlingar mellan parterna på EU-nivå kunde därmed inte inledas.

1.2 Förslagets innehåll

Kort om nu gällande regler

Det befintliga direktivet (94/45/EG) innebär förenklat att när ett företag eller en grupp av företag med minst 1000 anställda bedriver verksamhet i två eller flera medlemsländer (nedan kallade gemenskapsföretag och grupp av gemenskapsföretag), ska det/den informera och samråda med representanter för de arbetstagare som berörs av deras beslut. För detta ändamål ska inrättas ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande för information och samråd. Förhandlingar om inrättandet av ett sådant ska inledas antingen på initiativ av den centrala ledningen i företaget/företagsgruppen eller på begäran av minst 100 arbetstagare eller deras representanter vid minst två företag eller verksamheter i minst två olika medlemsstater. Direktivet föreskriver hur information och samråd ska lämnas/gå till och vad de ska omfatta. I dessa delar handlar det om regler som ska gälla om inte parterna (företagsledningen/ledningen för företagsgruppen och arbetstagarrepresentanterna) kommer överens om andra regler i avtal.

Direktivförslagets syfte

Enligt kommissionen syftar förslaget till att effektivisera regelverket så att de europeiska företagsrådet/förfarandena för information och samråd kommer till användning i högre grad, förtydliga reglerna där den praktiska tillämpningen har visat att oklarhet råder samt till att uppnå bättre överensstämmelse mellan regler om information och samråd i olika EU-direktiv. Andra bestämmelser om information och samråd finns i Europaparlamentets och rådets direktiv (2002/14/EG) om inrättandet av en ram för information och samråd med arbetstagare i den Europeiska gemenskapen, rådets direktiv (98/59/EG) om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar, samt i rådets direktiv (2001/23/EG) om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarnas rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter. Vidare finns bestämmelser om information och samråd i direktiven om arbetstagarmedverkan i Europabolag och Europakooperativ (direktiven 2001/86/EG och 2003/72/EG).

Genomgång av direktivförslaget i de delar de innebär en ändring av befintliga regler

Direktivförslaget innebär att det nuvarande direktivet (94/45/EG) upphör och ersätts med ett nytt direktiv.

Direktivets syfte – att förbättra rätten till information och samråd för anställda i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag - framgår i artikel 1. Här föreslås i direktivförslaget ett tillägg av skrivningar om att ordningen för information och samråd måste vara effektiv och möjliggöra ett smidigt beslutsfattande. Vidare föreslås att information och samråd enligt direktivet ska avse gränsoverskridande frågor, dvs. frågor som rör hela

gemenskapsföretaget eller gruppen av gemenskapsföretag, eller minst två delar av företaget/företagsgruppen som är belägna i två olika medlemsländer.

I direktivets artikel 2 föreslås en definition av begreppet ”information” samt en i förhållande till nuvarande regler mer detaljerad definition av begreppet ”samråd”. I informationsbegreppet föreslås ingå att informationen ska lämnas i sådan tid, på sådant sätt och med sådant innehåll att arbetstagarrepresentanterna kan granska den och förbereda sig för ett samråd. Samrådsbegreppet föreslås utökat på motsvarande sätt, i syfte att möjliggöra för arbetstagarrepresentanterna att lämna synpunkter på den information som lämnas. Enligt kommissionen skulle därmed informations- och samrådsbegreppen bli mer lika begreppen i övriga EU-direktiv om information och samråd.

Direktivförslaget klargör i artikel 4 att samtliga företagsledningar/-styrelser i grupper av gemenskapsföretag, liksom den centrala ledningen för gemenskapsföretaget/gruppen av gemenskapsföretag, är skyldiga att se till att arbetstagersidan erhåller nödvändig information för att förhandlingar om inrättandet av ett företagsråd/förfarande för information och samråd ska kunna inledas. Det handlar t.ex. om information om antal anställda i gemenskapsföretaget/gruppen gemenskapsföretag.

I artikel 5, som handlar om det särskilda förhandlingsorgan som ska tillsättas för att med företagsledningen förhandla om inrättandet av ett företagsråd/förfarande för information och samråd, föreslås delvis mer preciserade regler om hur många arbetstagarrepresentanter som skall utses till ledamöter i företagsrådet från varje berört land. Vidare föreslås här ett förtydligande av möjligheten för arbetstagersidan att involvera de fackliga organisationerna på EU-nivå i förhandlingarna om inrättandet av företagsråd/förfarande för information och samråd.

I artikel 6 finns bestämmelser om vad det avtal ska innehålla som direktivet föreskriver ska förhandlas fram för inrättandet av företagsrådet/förfarandet för information och samråd. Här föreslås bl.a. att avtalet ska innehålla bestämmelser om förhållandet mellan information och samråd med företagsrådet och med nationella arbetstagarorgan. Vidare föreslås att avtalet måste innehålla bestämmelser om hur det ska avslutas, omförhandlas eller dylikt vid exempelvis en omstrukturering. I artikel 7 stadgas att de bestämmelser som finns i bilagan till direktivet ska gälla om avtalsparterna så bestämmer, om ledningen för företaget/företagsgruppen vägrar förhandla (enligt artikel 5) eller om man efter tre års förhandlande ännu inte har enats om vad avtalet ska innehålla. Om avtalsparterna kommer överens om andra bestämmelser än de som finns i bilagan till direktivet gäller alltså inte de senare. Det föreslås alltså ingen ändring av regeln att det mer detaljerade innehållet i avtalet ska kunna bestämmas av avtalsparterna, och att direktivets regler i bilagan endast är subsidiära. Däremot föreslås vissa ändringar av innehållet i dessa subsidiära regler (se vidare nedan i beskrivningen av bilagan).

I artikel 10 föreslås bl.a. att ledamöterna i det särskilda förhandlingsorganet och det europeiska företagsrådet ska ges möjlighet att delta i för sitt uppdrag relevant utbildning, utan att lida någon ekonomisk förlust.

I artikel 12 utvecklas på vilket sätt information och samråd med det europeiska företagsrådet ska kopplas till motsvarande åtgärder på nationell nivå. Det konstateras att det avtal som ska ingås enligt artikel 6 (se ovan) måste vara i överensstämmelse med nationella regler om information och samråd med arbetstagarna. Om det i avtalet som inrättar företagsrådet inte stadgas någonting om kopplingen mellan information/samråd med det europeiska företagsrådet och de nationella arbetstagarorganet, föreslås att medlemsländerna ska lägga fast regler som innebär att informationen till/samrådet med företagsrådet/det nationella arbetstagarorganet ska inledas samtidigt om det gäller frågor som kan leda till väsentliga ändringar av arbetsorganisation eller avtalsrelationer.

Förhållandet mellan direktivet och befintliga avtal om gränsöverskridande information finns bestämmelser om i artikel 13. 1994 års direktiv gäller inte för de gemenskapsföretag/grupper av gemenskapsföretag som redan vid genomförandet av det direktivet hade avtal på plats om gränsöverskridande information och samråd. Om sådana avtal fortfarande gäller när det nya direktivet föreslås träda ikraft påverkas dessa företag/företagsgrupper inte heller av det nya direktivet. Samma sak föreslås gälla för de avtal som ingåtts /ingås i enlighet med 1994 års direktiv. Vid väsentliga omstruktureringar i företaget/företagsgruppen ska dock normalt förhandlingar om ett nytt avtal inledas.

Fem år efter genomförandet av det nya direktivet ska kommissionen enligt artikel 14 lämna en rapport om tillämpningen av direktivet. Förslaget innehåller (i artikel 15) ännu inget datum för sista dag för genomförande av de nya bestämmelserna. I artikel 16 stadgas att 1994 års direktiv (samt tilläggsdirektiven som antagits till följd av nya EU-medlemmar) upphävs samtidigt som det nya direktivet senast ska vara genomfört i medlemsländerna.

I en bilaga till direktivförslaget finns de regler som ska gälla för de europeiska företagsrådets uppgifter, sammansättning, arbetsordning, m.m. i de fall gemenskapsföretaget/gruppen av gemenskapsföretag och arbetstagersidan inte kommer överens om andra regler i avtal. Här föreslås i förhållande till nuvarande regler vissa förtydliganden och preciseringar om bl.a. det närmare innehållet i informationen/samrådet och om hur sammansättningen av företagsrådet ska se ut.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Gällande svenska regler finns i lagen (1996:359) om europeiska företagsråd. Lagen tillkom för att genomföra det befintliga direktivet (94/45/EG) och innehåller bestämmelser som motsvarar det direktivets bestämmelser. I det

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen har gjort en konsekvensanalys och har i den (mot bakgrund av vilka förändringar man vill uppnå – se avsnitt 1.1 ovan) analyserat olika åtgärdsalternativ. Det första innebär att inga åtgärder vidtas. Det andra innebär att endast icke-lagstiftningsåtgärder vidtas, såsom informationsinsatser, spridning av ”best practice” m.m. Dessa båda alternativ underkänns av kommissionen, som stannar för det tredje åtgärdsalternativet, lagstiftningsåtgärder i kombination med informationsspridning m.m. Enligt kommissionens analys har direktivförslaget ingen påverkan på EU:s budget.

Inte heller den svenska statsbudgeten påverkas av direktivförslaget.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen ser generellt sett inget större behov av mer EU-lagstiftning på det arbetsrättsliga området. När det gäller arbetstagarinflytande i transnationella förhållandena kan det dock finnas skäl att överväga en mer positiv inställning. Globalisering av ekonomi och näringsliv gör transnationella företag och verksamheter vanligare. Det behövs ändamålsenliga regler för arbetstagares rätt till information och samråd i sådana förhållanden som komplement till regler om arbetstagarinflytande på nationell nivå. Vidare kan förtydliganden av befintliga regler vara intressanta utifrån allmän regelförenklingssynpunkt.

Det är viktigt att nya regler är förenliga med den svenska modellen (dispositiva regler m.m.) och att det nationella systemet för arbetstagares rätt till information och samråd kan upprätthållas. Det bör också allmänt sett iakttas försiktighet i fråga om regelförändringar som kan fördröja eller försvåra omstruktureringar eller innebära ytterligare ekonomiska eller andra förpliktelser för företag och verksamheter. Eventuellt ändrade bestämmelser bör utformas så att de inte medför nya administrativa bördor för företagen som inte står i proportion till syftet med direktivet.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

De andra medlemsstaternas ståndpunkter är ännu (augusti 2008) inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Än så länge har ingen annan institution yttrat sig över förslaget.

Direktivförslaget har skickats på remiss till de svenska arbetsmarknadsparterna.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Förslagets rättsliga grund är artikel 137 i EG-fördraget. Europaparlamentet är medbeslutande och beslutsförfarandet regleras i artikel 251 i EG-fördraget. Beslut i rådet kräver en kvalificerad majoritet av rösterna. Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén ska höras.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Enligt kommissionen är åtgärder på EU-nivå lämpligast för att åstadkomma de förändringar förslaget tar sikte på. Förslaget är enligt kommissionen därmed förenligt med subsidiaritetsprincipen. Kommissionen anför vidare att eftersom direktivförslaget i likhet med det befintliga direktivet syftar till att få till stånd avtalslösningar på företags-/företagsgrupp-nivå, är förslaget i linje med proportionalitetsprincipen.

Regeringen konstaterar att ändringar av vad som i grunden är EU-lagstiftning naturligtvis måste beslutas på EU-nivå. Huruvida förslaget i alla delar behövs eller bör utformas som kommissionen har föreslagit får belysas i de diskussioner som nu vidtar.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Det franska ordförandeskapet har satt upp direktivförslaget på rådets dagordning för hösten och siktar på en politisk överenskommelse vid rådsmötet i december 2008.

4.2 Fackuttryck/termer